

УДК 81'25:355.343.18

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

В. В. Балабін, канд. філол. наук, професор,
iD ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3988-2632>
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
E-mail: victor.balabin@gmail.com

Серед спеціальних теорій перекладознавчої науки відсутня науково-обґрунтована теорія військового перекладу (ТВП), яка має базуватися на наукознавчих, мовознавчих і перекладознавчих засадах, відповідати методологічним і кваліфікаційним критеріям наукознавства, мати власний об'єкт, предмет і завдання дослідження, теоретичні моделі, поняттєво-категоріальний апарат.

ТВП як спеціальна теорія перекладознавства представляє собою узагальнену, структуровану й упорядковану сукупність наукових фактів, теоретичних суджень, гіпотез і методологічних положень, інтегрованих у єдину систему за допомогою термінологічно визначених і упорядкованих одиниць поняттєво-категоріального апарата ТВП, що розкривають завдання й специфіку службової діяльності військового перекладача. Об'єктом ТВП є не тільки традиційна сфера перекладацького супроводження, а й уся галузь лінгвістичного забезпечення військ (ЛЗВ).

Ключові слова: перекладознавство, військовий переклад (ВП), теорія військового перекладу (ТВП), лінгвістичне забезпечення військ (ЛЗВ).

DOI: 10.21272/ Ftrk.2018.10(1)-01

Вступ. Наукове дослідження теоретичної проблематики військового перекладу (ВП) було започатковано Л. Л. Нелюбіним на початку 60-х років минулого століття у ВІИЯ (аббревіатура з російської «Військовий інститут іноземних мов») з метою обґрунтувати нові методологічні підходи у підготовці кадрових військових перекладачів, що вперше були апробовані в підручнику 1964 року [1]. Свої погляди високопрофесійного військового перекладача (випускника, викладача і майбутнього багаторічного начальника кафедри ВІИЯ) на концепцію, зміст і структуру підручника, а також на деякі специфічні риси ВП Л. Л. Нелюбін оприлюднив у 1965 році [2], а в 1968 році захистив кандидатську дисертацію «Синтаксис мови американських бойових наказів» [3], яку прийнято вважати першою науковою кваліфікаційною працею з *теорії військового перекладу (ТВП)*.

У 1971 році за матеріалами дисертації Л. Л. Нелюбіна видавництвом «Воєніздат» було представлено навчальний посібник «Переклад бойових документів армії США» [4], а через рік – підручник з ВП англійської мови [5], у якому Л. Л. Нелюбін представив широкій науковій спільноті власні теоретичні погляди на «військовий переклад та його особливості» [6]. У 1973 році викладачі ВІИЯ Н. П. Ветлов і Г. М. Стрелковський певною мірою доповнили новаторські теоретичні напрацювання

© Балабін В. В., 2018

Л. Л. Нелюбіна у вступі до підручника з ВП німецької мови «Предмет військового перекладу» [7].

Зміст і структуру підручника [5] Л. Л. Нелюбін переробив і доповнив у 1981 році [8], водночас теоретичний опис ВП залишився майже без змін [9]. Згодом вийшла друга (виправлена та доповнена) редакція посібника [4], яка теж не зазнала суттєвих змін у частині опису теоретичних аспектів ВП [10]. У подальшому наукові напрацювання Л. Л. Нелюбіна з ТВП увійшли до шести окремих статей Глумачного перекладознавчого словника [11], який, за оцінкою О. І. Чердніченка, слід віднести до «здобутків перекладознавства» [12, с. 95].

У 1973 році теоретико-практичні аспекти перекладу англійських військово-публіцистичних текстів та стилістичні відмінності між деякими жанровими різновидами військової публіцистики дослідив колишній військовий перекладач і викладач ВІИЯ О. Д. Швейцер [13, с. 206-237], загальні рекомендації щодо перекладу військового сленгу надав Г. О. Судзіловський [14, с. 65-69], який також викладав у ВІИЯ.

У 1979 році вийшла у світ монографія Г. М. Стрелковського «Теорія і практика військового перекладу» [15], що вважається «класичною» науковою працею з ТВП серед військових перекладачів. Л. Л. Нелюбін також високо оцінив її: «...найбільш повно теорія військового перекладу представлена в працях Г. М. Стрелковського» [11, с. 220]. У 1983 році В. М. Шевчук, який згодом змінив Л. Л. Нелюбіна на посаді начальника кафедри ВІИЯ, зробив першу спробу систематизації найтипівіших словотворчих моделей, за якими будуються афіксально-похідні військові терміни» [16, с. 3]. Як бачимо, теоретичні дослідження ВП були започатковані у ВІИЯ, що був єдиною школою підготовки кадрових військових перекладачів.

Аналіз облікових даних Російської державної бібліотеки та Наукової електронної бази даних «РІНЦ» свідчить, що в пострадянський період (1992-2017 роки) з-поміж декілька сотень надрукованих у РФ перекладознавчих наукових праць до *теоретичної* проблематики ТВП можна віднести лише 48 (з них, 17 є цитованими). Найвагомішою є стаття Гарбовського М. К і Мішкурова Е. М. «Військовий переклад у сучасному світі (теоретико-методологічні, лінгвістичні, військово-історичні та соціально-політичні аспекти)» обсягом 26 сторінок [17].

В Україні окремі теоретичні аспекти ВП представили у кваліфікаційних перекладознавчих дослідженнях – наукових дисертаціях з перекладознавства за спеціальністю 10.02.16. – В. В. Балабін [18], П. А. Матюша [19], М. Б. Білан [20], С. Я. Янчук [21], Б. А. Дзись [22], О. В. Юндіна [23], Л. М. Гончарук [24]. Наукові статті за теоретичною тематикою ВП у фахових виданнях надрукували В. В. Балабін [25], О. Ю. Солодяк [26-28], О. В. Юндіна [29], С. Я. Янчук [30; 31], О. М. Нікіфорова [32-36]. Зокрема, стан, проблеми і перспективи розвитку ТВП в Україні проаналізовано у працях [29-32].

Слід зазначити, що дослідження з ВП зовсім не згадуються у світових (європейських, американських, азійських, африканських) перекладознавчих працях, що не дивно, оскільки навіть в таких авторитетних перекладознавчих джерелах як «Рутледжська енциклопедія перекладознавства» (у першому виданні 1998 року [37] і другому – 2011 [38]), чотиритомний «Довідник з перекладознавства» видавництва Бенджамін з 2010-2013 років [39-42], «Довідник з перекладознавства» видавництва Оксфорд 2011 року [43] ми не знайдемо не те що окремої статті, присвяченої ВП, а навіть і самої згадки про поняття (категорію, термін) «*військовий переклад*». Можна поставити питання: Чому у світовому перекладознавстві утворилася подібна лакуна? Хіба ВП не заслуговує на хоча б такий рівень уваги як, наприклад, «*переклад для потреб громади*», «*рекламний переклад*», «*комерційний переклад*», «*медійний переклад*», «*драматургічний переклад*», не кажучи вже про «*юридичний*», «*культурний*», «*медичний*» та інші спеціальні види перекладу, що достойно представлені у вищезгаданих виданнях? Питання, ясна річ, досить риторичні, але відповіді на них можуть стати темою окремої статті.

Огляд досліджень і публікацій з ВП свідчить, що переважна більшість із них має дидактично-прагматичну спрямованість (підручники, посібники, методичні розробки, словники). Теоретична проблематика виконаних дисертаційних досліджень і надрукованих наукових статей, як правило, обмежується лексико-семантичними, термінологічними, методологічними та лінгвопедагогічними аспектами. При цьому, поза увагою дослідників залишаються **фундаментальні теоретичні засади ВП**, адже комплексного дослідження *теорії військового перекладу (ТВП)*, наскільки нам відомо, так і не було проведено ані в Україні, ані за кордоном. Такий висновок мусимо зробити навіть попри наявність згаданої ґрунтовної праці Г. М. Стрелковського «Теорія і практика військового перекладу» [15], про яку скажемо нижче.

Актуальність дослідження зумовлена науково-практичною необхідністю подальшого розвитку жанрових, спеціальних і часткових теорій перекладу, проблематика яких успішно досліджується в Україні в перекладознавчих наукових школах професорів Чередниченка О. І., Карабана В. І., Зорівчак Р. П.

Метою статті є розгляд теоретико-концептуальних основ військового перекладу, які мають слугувати своєрідною структурою (каркасом) ТВП.

Використано такі **методи дослідження**: *абстрагування, конкретизацію, ідеалізацію* (для побудови абстрактних теоретичних конструкцій ВП у форматі гіпотез, припущень, узагальнень і висновків); *структурний, системний і компонентний аналіз, синтез, порівняння, аналогію* (для визначення складу, елементів і зв'язків ТВП); *моделювання, дефініційний аналіз* (для побудови інформаційних вербально-знакових моделей, уточнення й упорядкування фундаментальних понять, термінів і дефініцій, що складають науковий категорійний апарат ТВП).

Окремі завдання дослідження вирішувались у рамках державних науково-дослідних робіт (НДР), виконаних у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, де автор був *науковим керівником підрозділу – відповідальним виконавцем* НДР «Розвиток української термінології і термінографії» (науковий керівник проф. Карабан В. І., 2008-2010 роки) і НДР «Розробка концепції побудови словотвірної моделі англійської, російської й української мов для забезпечення задач автоматичного перекладу» (науковий керівник проф. Замаруєва І. В., 2011-2012 роки), а також *науковим керівником* НДР за замовленням Генерального штабу Збройних сил України «Розробка словника-мінімуму сучасної військово-політичної термінології у контексті лінгвістичного забезпечення Збройних сил України» (2010-2011 роки).

Матеріалом дослідження слугували монографії, дисертації, наукові статті, підручники, навчальні посібники, спеціальні фахові та енциклопедичні видання, довідники, словники, глосарії. Для документального підтвердження теоретичних гіпотез і висновків використано паперову та електронну бази нормативно-правових документів ВІКНУ за 1998-2016 роки (звіти про роботу державних екзаменаційних комісій, накази начальника ВІКНУ, матеріали вченої та методичної рад, підсумкові річні та тематичні звіти, матеріали опитувань, анкетувань, офіційні відгуки з військ на військових перекладачів).

Результати дослідження та їх обґрунтування. Перекладацьке супроводження діяльності Збройних сил України було організовано у січні 1992 року силами військових перекладачів Бюро перекладів Київського вищого танкового інженерного училища та викладачів Відділення військової підготовки Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, які у той час навчали військових перекладачів запасу з числа студентів університету. У лютому 1993 року Міністерством оборони України було прийнято рішення про підготовку кадрових військових перекладачів у Відділенні військової підготовки Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, яке згодом перетворилося на Військовий інститут (ВІКНУ) [44]. Спільним наказом Міністра оборони України та Міністра освіти України № 39/1 від 16 червня 1993 року було затверджено план прийому курсантів-перекладачів

англійської, французької і німецької мов, які у вересні розпочали заняття і через п'ять років отримали лейтенантські погони [45].

За висновками державної екзаменаційної комісії 1998 року, перші випускники-військові перекладачі ВІКНУ були добре підготовлені за напрямом «0305. Філологія», спеціальністю «7.030507. Переклад», спеціалізацією «Військовий переклад», освітнім рівнем «Повна вища освіта, вища військово-спеціальна освіта», кваліфікацією «Перекладач двох іноземних мов, офіцер військового управління тактичного рівня» для подальшого проходження військової служби на посадах «перекладач», «перекладач-референт», «старший перекладач», «редактор», «начальник бюро перекладів», «офіцер інформаційного відділу», «старший офіцер інформаційного відділу», «асистент/викладач іноземної мови» [25, с. 20-21].

Випускники опанували прийоми та техніку послідовного перекладу (переклад на слух, двосторонній переклад), здійснювали зорово-усний переклад (з аркушу), володіли методикою перекладу та редагування письмових текстів різних жанрів і стилів, уміли укладати глосарії та словники, складати різні види інформаційно-звітних документів, організовувати та особисто проводити заняття з іноземної мови, готувати анотації, реферати, огляди інформаційних джерел, складати офіційні документи українською та іноземною мовами з використанням технічних засобів у відповідності з діючими правилами та нормами діловодства, керувати особовим складом тощо [25, с. 21-22]. Таким чином, випускники були готові до виконання певної сукупності спеціальних професійних завдань діяльності військового перекладача, які автор запропонував об'єднати новою поняттєвою категорією ТВП *лінгвістичне забезпечення військ (ЛЗВ)*.

Концепція ЛЗВ була представлена в 2004 році на I-й Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми перекладознавства та лінгвістичного забезпечення Збройних сил України». Вона ставила за мету гармонійно інтегрувати зусилля різних суб'єктів системи мовного забезпечення Збройних сил України, закріпити у ТВП нові функції службової діяльності військового перекладача, розширити об'єкт ТВП, що традиційно обмежувався рамками суто трансляційно-інтерпретативної діяльності, включивши до нього галузь ЛЗВ [46, с. 4]. Тоді ж було презентовано і структуру оновленого навчально-методичного комплексу з ВП (шифр «НМК ВП» [46, с. 7]. Про необхідність «цілісної наукової концепції лінгвістичного забезпечення діяльності Збройних сил України, як важливої складової підготовки військ (сил) для ефективної реалізації завдань у галузі міжнародного військового співробітництва» автор писав на сторінках головного науково-теоретичного журналу Міністерства оборони України [47, с.46].

Упродовж 2005-2017 років проведено роботу щодо підвищення якості підготовки українських військових перекладачів у ВІКНУ, відкрито очну ад'юнктурну для офіцерів-перекладачів, створено постійно діючий науковий семінар з проблем ВП і ЛЗВ [48, с. 95]. Основні зусилля у науково-дослідній роботі були спрямовані на розкриття сутності і фундаментальних властивостей ТВП як складної абстрактної системи у синергії з перекладознавством, воєнною наукою і практикою, що конче потребувало теоретичного осмислення з урахуванням українського досвіду військового перекладу.

Не зважаючи на те, що «військовий переклад в Україні постійно розвивається завдяки інтенсифікації заходів міжнародного оборонного співробітництва, переходу Збройних Сил України на стандарти НАТО, необхідності перекладу важливих військово-політичних документів, а також усного та письмового військово-технічного і військового-спеціального перекладу текстів різних жанрів та стилів» [32, с. 108], науково-обґрунтована *теорія* ВП де-факто відсутня.

ТВП за визначенням має базуватися на наукознавчих, мовознавчих і перекладознавчих засадах, відповідати методологічним і кваліфікаційним критеріям наукознавства, мати власний об'єкт, предмет і завдання дослідження, теоретичні моделі, поняттєво-категоріальний апарат [49, с. 102].

Об'єктом ТВП як спеціальної теорії перекладознавства є не тільки традиційна сфера перекладацького супроводження, а й уся галузь ЛЗВ [50, с. 93]. Зауважимо, що категорія *об'єкт ТВП* у Л. Л. Нелюбіна [11] і у Г. М. Стрелковського [15] відсутня, у той час, як М. К. Гарбовський і Е. М. Мішкурів зазначають, що «військова термінологія» є одним із важливих об'єктів ТВП, що плідно розробляються, «але не єдиним об'єктом теорії військового перекладу» [17, с. 27], з чим можна погодитися хіба що у разі нетермінологічного вживання поняття «об'єкт ТВП» [50].

Метою (надзавданням) ТВП є розкриття онтологічної (первинної, найголовнішої) природи, сутності і специфіки ТВП як складної нематеріальної системи синергічного типу – її змісту, структури, складових (компонентів, елементів), одиниць концептуально-категоріального апарата, зв'язків із перекладознавством, філологічними, суміжними й інтегрованими науками – з одного боку, та воєнною наукою і практикою лінгвістичного забезпечення військ (ЛЗВ) – з іншого.

ТВП є спеціальною теорією перекладознавства – філологічної науки про переклад, що характеризується високим ступенем міждисциплінарності – тісними зв'язками із філологічними, мовознавчими (лінгвістичними) та іншими класичними, інтегрованими і суміжними науками. Фундаментом ТВП має слугувати власний концептуальний апарат – метамова, що базується на класичній логіко-семантичній триаді «поняття – термін – визначення» [49, с. 103].

«Інтенсивне становлення перекладознавства як окремої наукової дисципліни, – пише О. І. Чередниченко, – ...відкрило шлях до синтезування різноманітних концепцій і випрацювання власного категорійного апарату. Сказати, що ця глобальну проблему на сьогодні повністю розв'язано, означало б нічого не сказати. Адже очевидним є те, що попри незаперечні здобутки у розбудові перекладознавчих категорій і відповідної термінології, маємо справу з суттєвими різночитаннями, які заважають подальшому прогресу науки» [12, с. 95]. І далі: *«Посилання на наявні тлумачні джерела, так само як і на фундаментальні перекладознавчі праці мають стати обов'язковими у всіх видах дослідницьких робіт»* [12, с. 98].

Як тут не погодитись із думкою відомого українського перекладознавця! Проте, мусимо із сумом констатувати, що спеціальні термінологічно оформлені перекладознавчі категорії ТВП, майже відсутні у вищезгаданих класичних працях Л. Л. Нелюбіна і Г. М. Стрелковського. Не маємо на що посилається! Проілюструємо це твердження на конкретних прикладах.

У Тлумачному перекладознавчому словнику Л. Л. Нелюбіна представлено лише шість спеціальних статей з ВП: *військовий переклад* [11, с. 32], *лексичні особливості перекладу військових матеріалів* [11, с. 97], *особливості перекладу військових матеріалів* [11, с. 132-134], *стилістичні особливості перекладу військових матеріалів* [11, с. 212-213], *теорія військового перекладу* [11, с. 220-221], *вимоги до військового перекладача* [11, с. 230-231]. Одразу виникає перше питання: *«І це все? А де інші спеціальні категорії ВП?»* Аналізуємо далі. Якщо умовно прийняти усі шість статей за спеціальні терміни-категорії, що належать до сфери ВП, то побачимо, що визначення (дефініція) надана лише одному терміну із шести – терміну *«військовий переклад»*, що має два варіанти. Перший варіант визначення, безумовно, належить Л. Л. Нелюбіну, оскільки він повністю збігається із його визначеннями у передмові до підручників 1972 [6, с. 13] та 1981 [9, с. 10] років. Але хіба може задовольнити нас визначення, яке у другому реченні повністю збігається із визначенням поняття *«науково-технічний переклад»* [11, с. 117]?

Визначення *«ТВП»*, на жаль, також не наводиться, проте зазначається, що *«найбільше повно теорія військового перекладу представлена в працях Г. М. Стрелковського»* [11, с. 220], де вона *«являє собою своєрідну конкретно-жанрову маніфестацію функціонально-прагматичної концепції перекладу, ...автор уводить основні поняття теорії військового перекладу (інформація й повідомлення, переклад і транслят, інваріант повідомлення й інваріант перекладу, зміст вислову, комунікативне завдання тощо), пропонує функціонально-семантичну модель*

діяльності військового перекладача, дає детальну класифікацію жанрів військових текстів, описує види діяльності військового перекладача, розкриває проблеми перекладу військової термінології, розшифрування військових скорочень і роботу зі словниками й довідниками» [11, с. 220]. Таке твердження видається нам також недостатньо коректним.

Дійсно, на сьогодні єдиною фундаментальною перекладознавчою працею, присвяченою опису ТВП є монографія Г. М. Стрелковського «Теорія і практика військового перекладу» 1979 року видання [15]. Проте, маємо констатувати, що на матеріалі військових текстів Г. М. Стрелковський де-факто досліджує проблематику більше загальної теорії перекладу і не надає наукового визначення жодній метамовній одиниці категорійного апарата ТВП у форматі логіко-семантичного алгоритму «поняття – термін – визначення».

Важко також погодитись із твердженням Л. Л. Нелюбіна про те, що «інформація й повідомлення, переклад і транслят, інваріант повідомлення, інваріант перекладу, зміст вислову, комунікативне завдання» є «основними поняттями теорії військового перекладу» [11, с. 220]. Хіба це не категорії загальної (а не спеціальної) теорії перекладу? За нашою класифікацією одиниць категорійного апарата ТВП [51], це одиниці 2-го (філолого-мовознавчого) та 3-го (перекладознавчого) рівнів онтологічної структури ТВП, у той час, як 4-й (вузькоспеціальний) рівень ТВП не представлений жодним розтлумаченим поняттям. Більш того, ми не знайдемо вузькоспеціальних термінів-категорій ТВП у Короткому тлумачному словнику (що налічує 101 термін) [15, с. 259-263] або у Предметному покажчику (що містить 142 поняття) [15, с. 271-272] цієї відомої праці Г. М. Стрелковського.

Поставимо ще одне риторичне питання: «Чому спеціальний поняттєво-категоріальний апарат ТВП відсутній також і в працях відомих вчених-перекладознавців – колишніх військових перекладачів, випускників або викладачів «ВІИЯ»: В. Н. Комісарова, Л. С. Бархурдарова, О. Д. Швейцера, Я. Й. Рецкера, Р. К. Мін'яр-Белоручева, В. Г. Гака, А. Ф. Ширяєва, М. Я. Цвілінга, Л. К. Латішева».

Відповісти на це питання знову допоможе О. І. Чередниченко: «Визначення перекладознавства як окремої галузі філологічної науки сьогодні не викликає сумнівів у більшості науковців, хоча інколи натрапляємо на суперечливі думки про його несамодостатність, відсутність власних методів дослідження або належність до прикладної лінгвістики чи літературної компаративістики. Час давно спростував подібні твердження». Отже, високоповажні «класики» (разом із Л. Л. Нелюбіним і Г. М. Стрелковським) все своє активне наукове життя присвятили послідовному обґрунтуванню і відстоюванню права перекладознавства на наукову самостійність і самодостатність, а на спеціальну теорію військового перекладу просто не вистачило часу, що у науці трапляється.

Наведемо деякі **спеціальні поняття ТВП**, що були нами апробовані в експертному середовищі науковців, методистів і практиків військового перекладу, навчально-виховному процесі, не претендуючи на їхнє остаточне усталення.

Теорія військового перекладу (ТВП) як спеціальна теорія перекладознавства представляє собою узагальнену, структуровану й упорядковану сукупність наукових фактів, теоретичних суджень, гіпотез і методологічних положень інтегрованих у єдину систему за допомогою термінологічно визначених і упорядкованих одиниць поняттєво-категоріального апарата ТВП, що розкривають завдання і специфіку службової діяльності військового перекладача.

Об'єктом ТВП є сфера лінгвістичного забезпечення військ (ЛЗВ), ядром якої слугує перекладацьке супроводження.

Предметом ТВП є створення абстрактних (ідеальних) теоретичних (вербальних, графічних, математичних) моделей перекладацького супроводження в системі лінгвістичного забезпечення військ.

Лінгвістичне забезпечення військ (ЛЗВ) – це комплекс спеціальних заходів, завдань, процедур і процесів прикладного й фундаментального характеру у військово-політичній, військово-технічній та військово-спеціальних сферах діяльності Збройних сил України, що здійснюються з метою реалізації міжкультурної (комунікативно-посередницької), лінгвокраїнознавчої (інформаційно-аналітичної), лінгвопедагогічної (дидактично-діагностичної), військово-термінологічної (нормативно-кодифікуючої) та лінгводослідницької (науково-пошукової) функцій, які потребують військово-професійного рівня філологічної білінгвальної компетенції виконавців.

Перекладацьке супроводження (ПС) в збройних силах – це основна складова ЛЗВ, що полягає у здійсненні військовим перекладачем міжкультурної комунікативно-посередницької діяльності у формі усного, письмового, послідовного і синхронного перекладу, адаптованого транскодування (переказу, оповідання), реферування, анутовання й редагування текстів загальновійськової, військово-політичної, військово-технічної та військово-спеціальної тематики.

Військовий перекладач – головний суб'єкт ЛЗВ, офіцер-філолог, який володіє сформованими на професійному рівні міжкультурними, білінгвальними, психолінгвістичними, мовленнєво-розумовими компетенціями для виконання функцій і завдань службової діяльності.

Функції службової діяльності військового перекладача - узагальнені за професійними напрямками види типових військово-спеціальних завдань, що безпосередньо покладаються на військового перекладача. Аналіз посадових обов'язків і типових завдань дозволяє виокремити п'ять головних та дві допоміжні функції службової діяльності військового перекладача.

Головними функціями службової діяльності військового перекладача є: *міжкультурна* (комунікативно-посередницька), *воєнно-країнознавча* (інформаційно-аналітична), *військово-термінологічна* (нормативно-кодифікуюча), *лінгвопедагогічна* (дидактично-діагностична), *лінгводослідницька* (науково-пошукова).

Допоміжними функціями є *навчально-бойова* та *військово-адміністративна*.

Методологія ТВП – це сукупність теоретичних положень, що розкривають принципи, способи, методи й прийоми побудови, опису й застосування типових алгоритмів операційної діяльності військового перекладача.

Військова термінологія представляє собою систематизовану (упорядковану й структуровану), застандартизовану (унормовану) та згармонізовану (узгоджену на міжвідомчому або міждержавному рівнях) сукупність військових термінів.

Військовий термін – слово, словосполучення або скорочення, що позначає предмет (явище, процес) у сфері діяльності військ за ознаками номінативності, репрезентативності, однозначності, унормованості, семантико-стилістичної нейтральності та інваріантності, і потребує обов'язкового рішення на переклад.

Висновки. Серед спеціальних теорій перекладознавчої науки відсутня науково-обґрунтована теорія військового перекладу (ТВП), яка повинна базуватися на наукознавчих, мовознавчих і перекладознавчих засадах, відповідати методологічним і кваліфікаційним критеріям наукознавства, мати власний об'єкт, предмет і завдання дослідження, теоретичні моделі, поняттєво-категоріальний апарат.

ТВП як спеціальна теорія перекладознавства представляє собою узагальнену, структуровану й упорядковану сукупність наукових фактів, теоретичних суджень, гіпотез і методологічних положень інтегрованих у єдину систему за допомогою термінологічно визначених і упорядкованих одиниць поняттєво-категоріального апарата ТВП, що розкривають завдання й специфіку службової діяльності військового перекладача.

Об'єктом ТВП є не тільки традиційна сфера перекладацького супроводження (що є квінтесенцію опосередкованої міжкультурної комунікативно-посередницької діяльності військового перекладача), а й уся галузь лінгвістичного забезпечення військ (ЛЗВ).

Перспективи дослідження полягатимуть в подальшому обґрунтуванні та формалізованому представленні моделі ТВП, що може стати певним є внеском у розвиток спеціальних перекладознавчих теорій в Україні.

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ВОЕННОГО ПЕРЕВОДА

В. В. Балабин, канд. филол. наук, профессор
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Владимирская, 60, г. Киев, 01033, Украина
E-mail: victor.balabin@gmail.com

Среди специальных теорий переводоведческой науки отсутствует научно обоснованная теория военного перевода (ТВП), которая должна основываться на науковедческих, языковедческих и переводоведческих началах, отвечать принятым методологическим и квалификационным критериям науковедения, иметь собственный объект, предмет и задачи исследования, теоретические модели, понятийно-категориальный аппарат.

ТВП как специальная теория переводоведения представляет собой обобщенную, структурированную и упорядоченную совокупность научных фактов, теоретических суждений, гипотез и методологических положений, интегрированных в единую систему с помощью терминологически выверенных и упорядоченных единиц понятийно-категориального аппарата ТВП, раскрывающих задачи и специфику служебной деятельности военного переводчика. Объектом ТВП является не только традиционная сфера переводческого сопровождения, но и вся отрасль лингвистического обеспечения войск (ЛОВ).

Ключевые слова: переводоведение, военный перевод (ВП), теория военного перевода (ТВП), лингвистическое обеспечение войск (ЛОВ).

THEORETICAL AND CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR MILITARY TRANSLATION

Viktor Balabin, PhD of Philological Sciences, Professor
Taras Shevchenko Kyiv National University,
60, Volodymyrska St., Kyiv, 01033, Ukraine
E-mail: victor.balabin@gmail.com

The special theories of translation studies lack a scientifically substantiated theory of military translation, which should be based on scholarly, linguistic and translational grounds, meet the established methodological and scholarly eligibility criteria, declare its own object, subject, research tasks, theoretical models and conceptual construct.

The theory of military translation is a branch of translation studies special theories. It can be defined as a group of well-profiled, structured and summarized scholarly facts, theoretical judgments, hypotheses and methodological provisions, which are coherently integrated into a system by carefully selected and terminologically refined units of its conceptual construct, which reveal the essence and specificity of the military interpreter's professional duties. The object of the military translation theory encompasses not only the traditional sphere of translation and interpreting, but also the entire sphere of the linguistic support of forces.

Keywords: translation studies, military translation (MILT), theory of military translation, linguistic support of forces.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нелюбин Л. Л. Учебное пособие по военному и военно-техническому переводу / Л. Л. Нелюбин. – М. : ВИИЯ, 1964. – 461 с.
2. Нелюбин Л. Л. Опыт создания учебника по военно-техническому переводу / Л. Л. Нелюбин // Иностранные языки : сб. статей. – 1965. – № 1. – С. 255-268.
3. Нелюбин Л. Л. Синтаксис языка американских боевых приказов : автореферат дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук / Моск. гос. пед. ин-т им. В. И. Ленина. – М., 1968. – 29 с.
4. Нелюбин Л. Л. Перевод боевых документов армии США / Л. Л. Нелюбин. – М. : Воениздат, 1971. – 335 с.
5. Учебник военного перевода : англ. яз. / А. А. Дормидонтов, Л. Л. Нелюбин, А. А. Васильченко. – М. : Воениздат, 1972. – 654 с.

6. Нелюбин Л. Л. Введение. Военный перевод и его особенности // Учебник военного перевода : англ. яз. / А. А. Дормидонтов, Л. Л. Нелюбин, А. А. Васильченко. – М. : Воениздат, 1972. – С. 13-37.
7. Введение. Предмет военного перевода // Учебник военного перевода : нем. яз. / Г. М. Стрелковский, Н. П. Ветлов, А. М. Филимонов; под ред. Г.М. Стрелковского. – М. : Воениздат, 1973. – С. 9-22.
8. Учебник военного перевода : английский язык. Общий курс / Л. Л. Нелюбин, А. А. Дормидонтов, А. А. Васильченко; под ред. проф. Л. Л. Нелюбина. – М. : Воениздат, 1981. – 444 с.
9. Введение. Военный перевод и его особенности // Учебник военного перевода : англ. язык. Общий курс / Л. Л. Нелюбин, А. А. Дормидонтов, А. А. Васильченко; под ред. Л. Л. Нелюбина. – М. : Воениздат, 1981. – С. 10-32.
10. Нелюбин Л. Л. Перевод боевых документов армии США / Л. Л. Нелюбин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Воениздат, 1989. – 272 с.
11. Нелюбин Л. Л. Толковый переводоведческий словарь / Л. Л. Нелюбин. – 5-е изд. – М. : Флинта : Наука, 2008. – 320 с.
12. Чередниченко О. І. Категорійний апарат сучасного перекладознавства / О. І. Чередниченко // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія: Філологічні науки. – 2016. – Вип. 144. – С. 95-98.
13. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика : О газетно-информационном и военно-публицистическом переводе / А. Д. Швейцер. – М. : Воениздат, 1973. – 280 с.
14. Судзиловский Г. А. Сленг – что это такое? Английская просторечная военная лексика. Англо-русский словарь военного сленга / Г. А. Судзиловский. – М. : Воениздат, 1973. – 181 с.
15. Стрелковский Г. М. Теория и практика военного перевода: Немецкий язык / Г. М. Стрелковский. – М. : Воениздат, 1979. – 272 с.
16. Шевчук В. Н. Производные военные термины в английском языке: Аффиксальное словопроизводство / В. Н. Шевчук. – М. : Воениздат, 1983. – 231 с.
17. Гарбовский Н. К. Военный перевод в современном мире (теоретико-методологические, лингвистические, военно-исторические и социально-политические аспекты) / Н. К. Гарбовский, Э. Н. Мишуров // Вестник Московского университета. Серия 22 : Теория перевода. – 2010. – № 2. – С. 16-41.
18. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Балабін Віктор Володимирович; КНУТШ. – К., 2002. – 308 с.
19. Матюша П. А. Франкомовні та румуномовні назви військових структур в українському перекладі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Матюша Павло Анатолійович; КНУТШ. – Київ, 2008. – 260 с.
20. Білан М. Б. Лексико-семантичні трансформації у військовому перекладі (на матеріалі статутних документів сухопутних військ збройних сил Франції) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Білан Максим Борисович; КНУТШ. – Київ, 2010. – 241 с.
21. Янчук С. Я. Особливості перекладу військової документації миротворчих місій ООН та НАТО : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Янчук Сергій Ярославович; М-во освіти і науки, молоді та спорту України; КНУТШ. – Київ, 2011. – 277 с.
22. Дзись Б. А. Лексико-стилістичні та граматичні особливості перекладу штабних документів бундесверу українською мовою : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Дзись Богдан Андрійович; М-во освіти і науки, молоді та спорту України; КНУТШ. – Київ, 2011. – 275 с.
23. Юндіна О. В. Жанрово-стильова обумовленість лексичних трансформацій в перекладі текстів військової тематики : автореф. дис. ...канд. філол. наук : 10.02.16 / Юндіна Олена Вікторівна; ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». – Одеса, 2013. – 20 с.
24. Гончарук Л. М. Жанрові аспекти перекладу офіційно-ділових документів франкомовного військового дискурсу : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16 / Гончарук Лілія Миколаївна; КНУТШ. – Київ, 2015. – 211 с.
25. Балабін В. В. Професійна компетентність військового перекладача / В. В. Балабін // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. праць. – К. : Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. – № 7. – С. 20-23.
26. Солодяк О. Ю. Автоматизація перекладу військово-політичних текстів / О. Ю. Солодяк // Мовні і концептуальні картини світу : збірник наукових праць. – Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філології, Б-ка ін-ту філології, 2004. – Вип. 10. – С. 564-569.
27. Солодяк О. Ю. Ознаки військово-політичного стилю та жанру / О. Ю. Солодяк // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: збірник наукових праць. - Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2006. – Вип. 10. – С. 332-339.
28. Солодяк О. Ю. Структурна характеристика сучасних англійських військово-політичних текстів / О.Ю. Солодяк // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : збірник наукових праць. - КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. – Вип. 9. – С. 282-286.
29. Юндіна О. В. Теорія та практика військового перекладу в Україні / О. В. Юндіна // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2007. – Вип.41: Іноземна філологія. – С. 42-44.
30. Янчук С. Я. Теорія військового перекладу в Україні: стан, проблеми, перспективи / С. Я. Янчук // Мовні і концептуальні картини світу. – 2013. – Вип. 43(4). – С. 328-335.
31. Янчук С. Я. Неперервність традицій військового перекладу в Україні / С. Я. Янчук // Мовні і концептуальні картини світу. – 2014. – Вип. 50 (2). – С. 544-551.
32. Нікіфорова О. М. Передумови становлення наукової школи військового перекладу в Україні / О. М. Нікіфорова // Лінгвістика XXI століття. – 2015. – № 2015. – С. 107-120.

33. Нікіфорова О. М. Класифікація текстів у військовому перекладі / О. М. Нікіфорова // Філологічні трактати. – 2016. – Том 8, № 4. – С. 33-41.
34. Нікіфорова О. М. Перекладознавчий аналіз лексичної структури текстів військово-політичної тематики / О. М. Нікіфорова // Науковий Вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – 2017. – Вип. 1 (37), – С. 24-28.
35. Нікіфорова О. М. Лексико-семантичні особливості перекладу на англійську мову воєнної доктрини / О. М. Нікіфорова // PARADIGM OF KNOWLEDGE. – 2017. – Т. 2, №. 22. – С. 28-43.
36. Nikiforova O. Military-Political Translation in the Context of the Theory of Military Translation / O. Nikiforova // European Journal of Humanities and Social Sciences. – 2017. – №. 2. – С. 28-31. – DOI: 10.20534/EJHSS-17-2-28-31.
37. Routledge Encyclopedia of Translation Studies / Mona Baker (ed.). – London & New York : Routledge, 1998. – 654 p.
38. Routledge Encyclopedia of Translation Studies / Mona Baker and Gabriela Saldanha (eds.). – Taylor & Francis Group, 2011. – 2nd ed. – xxii + 674 pp.
39. Handbook of Translation Studies / Gambier Y., Van Doorslaer L. (eds.). – Amsterdam and Philadelphia, PA; John Benjamins Publishing Company, 2010. – Vol. 1. – ix + 458 p.
40. Handbook of Translation Studies / Gambier Y., Van Doorslaer L. (eds.). – Amsterdam and Philadelphia, PA; John Benjamins Publishing Company, 2011. – Vol. 2. – x + 197 p.
41. Handbook of Translation Studies / Gambier Y., Van Doorslaer L. (eds.). – Amsterdam and Philadelphia, PA; John Benjamins Publishing Company, 2012. – Vol. 3. – xii + 220 p.
42. Handbook of Translation Studies / Gambier Y., Van Doorslaer L. (eds.). – Amsterdam and Philadelphia, PA; John Benjamins Publishing Company, 2013. – Vol. 4. – xii + 232 p.
43. The Oxford handbook of translation studies / Malmkjær, Kirsten, and Kevin Windle (eds.). – Oxford: Oxford University Press, 2011. – xvii + 607 p.
44. Енциклопедія Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс] / Заголовок з екрана. – Режим доступу : <http://eu.univ.kiev.ua/departments/viys%60kovogo-perekladu-ta-spets/>. – Дата доступу: 29.01.2018.
45. Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. [Електронний ресурс] / Заголовок з екрана. – Режим доступу : <http://mil.univ.kiev.ua/page/about/5>. – Дата доступу : 29.01.2018.
46. Програма I Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми перекладознавства та лінгвістичного забезпечення діяльності в Збройних Силах України». – К. : Логос, 2004. – 12 с.
47. Балабін В. В. Проблеми мовної підготовки в Збройних Силах України / В. В. Балабін // Наука і оборона: щоквартальний науково-теоретичний та науково-практичний журнал Міністерства оборони України. – К., 2007. – № 2. – С. 42-46.
48. Балабін В. В. Зміст та структура лінгвістичного забезпечення військ / В. В. Балабін // Тези доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції «Військова освіта та наука: сьогодення та майбутнє» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К. : ВІКНУ, 2011. – С. 95-96.
49. Балабін В. В. Онтологічна сутність теорії військового перекладу / В. В. Балабін // Тези доповідей XII Міжнародна науково-практична конференція «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К. : ВІКНУ, 2016. – С. 102-105.
50. Балабін В. В. Суб'єктно-об'єктно-предметні відносини у сфері лінгвістичного забезпечення військ / В. В. Балабін // Тези доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К. : ВІКНУ, 2014. – С. 92-93.
51. Балабін В. В. Концептуальний апарат теорії військового перекладу / В. В. Балабін // Тези доповідей XI Міжнародної науково-практичної конференції «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К. : ВІКНУ, 2015. – С. 95-96.

REFERENCES

1. Nelyubin, L. L. (1964). *Uchebnoe posobie po voennomu i voenno-tekhnicheskomu perevodu* [Textbook on military and military-technical translation]. Moscow, Russia: VIIYA.
2. Nelyubin, L. L. (1965). *Opyt sozdaniya uchebnika po voenno-tekhnicheskomu perevodu* [The experience of creating a textbook on military-technical translation]. *Inostrannye yazyki*, 1, 255-268.
3. Nelyubin, L. L. (1968). *Sintaksis yazyka amerikanskikh boevykh prikazov* [Syntax of the language of American military orders] . Extended abstract of candidate's thesis, Moscow V. I. Lenin State Pedagogical Institute, Moscow, Russia.
4. Nelyubin, L. L. (1971). *Perevod boevykh dokumentov armii SSHA* [Translation of military documents of the US Army]. Moscow, Russia: Voenizdat.
5. Dormidontov, A.A., Nelyubin, L.L. & Vasilchenko, A.A. (1972). *Uchebnik voennogo perevoda : angl. yaz.* [Military translation textbook: Eng.]. Moscow, Russia: Voenizdat.
6. Nelyubin, L. L. (1972). *Vvedenie. Voennyj perevod i ego osobennosti* [Introduction. Military translation and its features]. In A.A. Dormidontov, L.L. Nelyubin, & A.A. Vasilchenko *Uchebnik voennogo perevoda : angl. yaz.* (pp. 13-36). Moscow, Russia: Voenizdat.
7. Vetlov, N. P., Strelkovsky, G. M. & Filimonov, A. M. (1973). *Vvedenie. Predmet voennogo perevoda* [Introduction. The subject of the military translation]. In N. P., Vetlov, G. M. Strelkovsky, & A. M. Filimonov, & G.M. Strelkovsky (Ed.) *Uchebnik voennogo perevoda : nem. yaz.* (pp. 9-22). Moscow, Russia: Voenizdat.

8. Nelyubin, L. L., Dormidontov, A. A., & Vasilchenko, A. A.; & Prof. L. L. Nelubin (Ed.). (1981). *Uchebnik voennogo perevoda : anglijskij yazyk. Obshchij kurs* [Military translation textbook: English. General course]. Moscow, Russia: Voenizdat.
9. Nelyubin, L. L. (1981). Vvedenie. Voennyj perevod i ego osobennost [Introduction. Military translation and its features]. In L. L. Nelyubin, A. A. Dormidontov, & A. A. Vasilchenko; & Prof. L. L. Nelubin (Ed.), *Uchebnik voennogo perevoda : angl. yazyk. Obshchij kurs* (pp. 10-32). Moscow, Russia: Voenizdat.
10. Nelyubin, L. L. (1989). *Perevod boevyh dokumentov armii SSHA* [Translation of military documents of the US Army] (2 nd ed., rev. and ad.). Moscow, Russia: Voenizdat.
11. Nelyubin, L. L. (2008). *Tolkovyj perevodovedcheskij slovar'* [Explanatory dictionary of translation studies] (5th ed.). Moscow, Russia: Flinta: Nauka.
12. Cherednichenko, O. I. (2016). Kategorijnij aparat suchasnogo perekladoznavstva [The conceptual construct of modern translation studies] *Naukovi zapiski Kirovograds'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imeni Volodimira Vinnichenka. Seriya: Filologichni nauki*, 144, 95-98.
13. Schweitzer, A. D. (1973). *Perevod i lingvistika: o gazetno-informacionnom i voenno-publicisticheskom perevode* [Translation and linguistics: On the newspaper-information and military-journalistic translation]. Moscow, Russia: Voenizdat.
14. Suzilovsky, G. A. (1973). *Sleng – chto ehto takoe? Anglijskaya prostorechnaya voennaya leksika. Anglorusskij slovar' voennogo slenga* [Slang – what is it? English military vocabulary. English-Russian dictionary of military slang]. Moscow, Russia: Voenizdat.
15. Strelkovsky, G. M. (1979). *Teoriya i praktika voennogo perevoda: Nemeckij yazyk* [Theory and practice of military translation: German language]. Moscow, Russia: Voenizdat.
16. Shevchuk, V. N. (1983). *Proizvodnye voennye terminy v anglijskom yazyke: Affiksatsionnoe slovoпроизводство* [Derived military terms in English: Affixed word-production]. Moscow, Russia: Voenizdat.
17. Garbovsky, N. K., & Mishkurov, E. N. (2010). Voennyj perevod v sovremennom mire (teoretiko-metodologicheskije, lingvisticheskie, voenno-istoricheskie i social'no-politicheskie aspekty) [Military translation in the modern world (theoretical-methodological, linguistic, military-historical and socio-political aspects)]. *Bulletin of Moscow University. Series 22: Theory of Translation*, 2, 16-41.
18. Balabin, V. V. (2002). *Suchasnyj amerikans'kyj vijs'kovyj sleng yak problema perekladu* [Contemporary American military slang as a translation problem]. Unpublished candidate dissertation, KNUTSH, Kyiv, Ukraine.
19. Matyusha, P. A. (2008). *Frankomovni ta rumunomovni nazvy vijs'kovykh struktur v ukrains'komu perekladі* [French-language and Romanian names of military structures in Ukrainian translation]. Unpublished candidate dissertation, KNUTSH, Kyiv, Ukraine.
20. Bilan, M. B. (2010). *Leksiko-semantichni transformacii u vijs'kovomu perekladі (na materialі statutnykh dokumentiv suhoputnykh vijs'k zbrojnykh sil Francii)* [Lexico-semantic transformations in military translation (based on the statutory documents of the armed forces of the French Armed Forces)]. Unpublished candidate dissertation, KNUTSH, Kyiv, Ukraine.
21. Yanchuk, S. Ya. (2011). *Osoblyvosti perekladu vijs'kovoї dokumentacii mirotvorchih misij OON ta NATO* [Features of the translation of military documentation of UN and NATO peacekeeping missions]. Unpublished candidate dissertation, Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine; KNUTSH, Kyiv, Ukraine.
22. Dzis, B. A. (2011). *Leksiko-stilistichni ta gramatychni osoblyvosti perekladu shtabnykh dokumentiv bundesveru ukrains'koyu movoyu* [Lexical-stylistic and grammatical features of the translation of the Bundeswehr staff documents in Ukrainian]. Unpublished candidate Dissertation, Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine; KNUTSH, Kyiv, Ukraine.
23. Yundina, O. V. (2013). *Zhanrovo-stil'ova obumovlenist' leksichnih transformacij v perekladі tekstiv vijs'kovoї tematiki* [Genre-style conditionality of lexical transformations in the translation of texts of military subjects]. Extended abstract of candidate's thesis, DZ «Pivdenoukr. natc. ped. un-t im. K. D. Ushins'kogo».
24. Goncharuk, L. M. (2015). *Zhanrovi aspekty perekladu ofitsijno-dilovih dokumentiv frankomovnogo vijs'kovogo diskursu* [Genre aspects of the translation of official-business documents of French-language military discourse]. Unpublished candidate dissertation, KNUTSH, Kyiv, Ukraine.
25. Balabin, V. V. (2002). Profesijna kompetentnist' vijs'kovogo perekladacha [Professional competence of a military interpreter], *Movni i konceptual'ni kartyny svitu*, Kyiv Taras Shevchenko National University, 7, 20-23.
26. Solodyak, O. Yu. (2004). Avtomatizaciya perekladu vijs'kovo-politichnih tekstiv [Automation of translation of military-political texts]. *Movni i konceptual'ni kartyny svitu*, Kyiv Taras Shevchenko National University, 10, 564-569.
27. Solodyak, O. Yu. (2006). Oznaki vijs'kovo-politichnogo stilyu ta zhanru [Signs of the military-political style and genre]. *Problemi semantyki, pragmatyki ta kognitivnoi lingvistyky*, Kyiv Taras Shevchenko National University, 10, 332-339.
28. Solodiak, O. Yu. (2006). Strukturna harakterystyka suchasnykh anglijs'kykh vijs'kovo-politychnykh tekstiv [Structural characteristic of modern English military-political texts]. *Problemy semantyki pragmatyki ta kognitivnoi lingvistyky*, Kyiv Taras Shevchenko National University, 9, 282-286.
29. Yundina, O. V. (2007). Teoriya ta praktyka vijs'kovogo perekladu v Ukraїni [Theory and practice of military translation in Ukraine]. *Bulletin of the Kyiv Taras Shevchenko National University*, 41: Foreign philology, 42-44.

30. Yanchuk, S. Ya. (2013). Teoriya vijs'kovogo perekladu v Ukraïni: stan, problemy, perspektyvy [The theory of military translation in Ukraine: state, problems, perspectives]. *Movni i konceptual'ni kartyny svitu*, 43(4), 328-335.
31. Yanchuk, S. Ya. (2014). Neperervnist' tradycij vijs'kovogo perekladu v Ukraïni [Continuity of Traditions of Military Translation in Ukraine]. *Movni i konceptual'ni kartyny svitu*, 50(2), 544-551.
32. Nikiforova, O. M. (2015). Peredumovy stanovlennya naukovoï shkoly vijs'kovogo perekladu v Ukraïni [Prerequisites for the establishment of a scientific school of military translation in Ukraine]. / *Linguistics of the 21st Century*, 2015, 107-120.
33. Nikiforova, O. M. (2016). Klasifikaciya tekstiv u vijs'kovomu perekladı [Classification of texts in military translation]. *Filol. Traktati [Philological treatises. Scientific Journal]*, Sumy State University, 8(4), 33-41.
34. Nikiforova, O. M. (2017). Perekladoznavchij analiz leksychnoi struktury tekstiv vijs'kovo-politychnoi tematyky [Translation analysis of lexical structure of texts of military-political subjects]. *Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Series: Philology*, 1(37), 24-28.
35. Nikiforova, O. M. (2017). Leksiko-semantychni osoblyvosti perekladu na anglijs'ku movu vojennoi doktryny [Lexico-semantic peculiarities of the translation into the English language of military doctrine]. *PARADIGM OF KNOWLEDGE*, 2(22), 28-43.
36. Nikiforova, O. M. (2017). Military-Political Translation in the Context of the Theory of Military Translation. *European Journal of Humanities and Social Sciences*, 2, 28-31. doi: 10.20534 / EJHSS-17-2-28-31.
37. Baker, Mona (Ed.). (1998). *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London & New York : Routledge.
38. Baker, Mona, & Saldanha, Gabriela (Eds.). (2011). *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (2nd ed.), (xxii + 674 p.). Taylor & Francis Group.
39. Gambier, Y., & Van Doorslaer, L. (Eds.). (2010). *Handbook of Translation Studies* (Vol. 1. – ix + 458 p.). Amsterdam and Philadelphia, PA; John Benjamins Publishing Company.
40. Gambier, Y., & Van Doorslaer, L. (Eds.). (2011). *Handbook of Translation Studies* (Vol. 2. – x + 197 p.). Amsterdam and Philadelphia, PA; John Benjamins Publishing Company.
41. Gambier, Y., & Van Doorslaer, L. (Eds.). (2012). *Handbook of Translation Studies* (Vol. 3. – xii + 220 p.). Amsterdam and Philadelphia, PA; John Benjamins Publishing Company.
42. Gambier, Y., & Van Doorslaer L. (Eds.). (2013). *Handbook of Translation Studies* (Vol. 4. – xii + 232 p.). Amsterdam and Philadelphia, PA; John Benjamins Publishing Company.
43. Malmkjær, Kirsten, & Kevin Windle (Eds.). (2011). *The Oxford handbook of translation studies* (xvii + 607 p.). Oxford : Oxford University Press.
44. *Entsiklopediya Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa SHEvchenka* [Encyclopedia of Kyiv Taras Shevchenko National University]. 92018). Retrieved January 29, 2018, from <http://eu.univ.kiev.ua/departments/vijs%60kovogo-perekladu-ta-spets/>
45. *Vijs'kovyj instytut Kyivs'koho natsional'nogo universytetu imeni Tarasa SHEvchenka. Istoriya* [Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv. History]. (2018). Retrieved January 29, 2018, from <http://mil.univ.kiev.ua/page/about/5>
46. *Programa I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Aktual'ni problemy perekladoznavstva ta lingvistychnoho zabezpechennya diyal'nosti v Zbrojnyh Silah Ukrainy»*. [Program of the 1st International Scientific and Practical Conference "Actual Problems of Translation Studies and Linguistic Support of the Armed Forces of Ukraine"]. (2004). Kyiv, Ukraine: Logos.
47. Balabin, V. V. (2007). Problemy movnoi pidgotovky v Zbrojnyh Silah Ukrainy [Problems of Linguistic Training in the Armed Forces of Ukraine]. *Nauka i oborona*, Kyiv, Ukraine, 2, 42-46.
48. Balabin, V. V. (Ed.). (2011). Zmist ta struktura lingvistychnoho zabezpechennya vijs'k [Contents and structure of the linguistic support of forces]. *Proceedings of the VI International Conference "Military Education and Science: Present and Future"* (pp. 95-96). Kyiv, Ukraine: VIKNU.
49. Balabin, V. V. (Ed.). (2016). Ontolohychna sutnist' teorii vijs'kovoho perekladu [Ontological essence of the theory of military translation]. *Proceedings of the XII International scientific-practical conference "Military education and science: present and future"* (pp. 102-105). Kyiv, Ukraine: VIKNU.
50. Balabin, V. V. (Ed.). (2014). Sub'ektno-ob'ektno-predmetni vidnosyny u sferi lingvistychnoho zabezpechennya vijs'k [Subject-object relations in the field of linguistic support of forces]. *Proceedings of the Xth International Scientific and Practical Conference "Military Education and Science: Present and Future"* (pp. 92-93). Kyiv, Ukraine: VIKNU.
51. Balabin, V. V. (Ed.). (2015). Kontseptual'nyi aparat teorii vijs'kovoho perekladu [Conceptual construct of the theory of military translation]. *Proceedings of the XIth International Scientific and Practical Conference "Military Education and Science: Present and Future"* (pp. 95-96). Kyiv, Ukraine: VIKNU.

Надійшла до редакції 12 лютого 2018 р.